

Lengyel István

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: .....

Forrás: .....

Az üres telek regénye

Élet és Irodalom 1957. 6. 7.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792.4

Hely

Idő

"1957"

Személy

Helyszám

1 Budapest világvárosias főútvonalán, a Lenin körút, Dob és Wesselényi utcák határolta szakaszán, négy év óta üres térség osztja ketté a habarcs-homlokzatú, öreg bérházak sorát. Az Országos Színpadi Tűzoltó Felügyelőség és a Fővárosi Tanács VIII. Építési Főosztálya már esztendővel előbb döntést hozta: a régi Royal Orfeum toldott-foldott épületében működő Fővárosi Vígszínház csak úgy kaphat színjátszási engedélyt öszre, ha megfelelően átalakítják az épületet. De olyan naiv, teljesíthetetlen feltételeket írtak elő, melyeknek műszaki megoldására nem adódott lehetőség s így az átépítés megkezdése egyre kitolódott. Míg, szerencsére a nyári szünet idején, anélkül, hogy egyetlen csákány koppant volna a vén falakon, leszakadt a színház erkélye és zsinórpadrása és a kivonult szakértők megállapították, hogy összeomlás fenyegeti az egész épületet, mely már évtizedek előtt is megért volt a lebontásra.

2 Az egykori mulató riasztó-sárgára vakolt falai mögött az első világháborút követő gazdasági összeomlásig egy fantasztikus, modern vágású alkímista gyártotta és gyűjtötte az aranyat, drágaköveket, előtte két vállalkozó elvérzett, de **Bálint Dezső**, az új tulajdonos —, mint **Nagy Endre** írja róla **A kabaré regényében** — „kimondta a vezérelvet, hogy a körúton mely a nagy tömegek országútja, muszáj egy mulatónak virágoznia csak tudjon kellőképp ordenáré lenni.“ Bálint Dezső tudott, noha egyike volt kora, ha nem is legmélyebb, de legszínesebb kultúrájú egyéniségeinek. Néhány év alatt vagyon szerzett, melyet a háborús konjunktúra gátlástalan kihasználásával akkorára duzzasztott, hogy az

ország leggazdagabb emberei közé került. Az orfeum nézőtere a felemelt helyárok ellenére is estéről estére zsúfolásig megtelt, a földszinti „Behém-tanyán” és az emeleti „Sörkarabóban” szórták a pénzt a hadimilliomosok és egyéb alvilági szerencselovagok, akiknek a bankói a körúti Krózus páncélszekerényébe kerültek. De nem melegekedhettek meg, mert Bálint Dezső már kora reggel vásárlóközönségre küldte az ügynökök hadát, hogy sietve tüladhasson a pénzen, melynek elértéktelenedését előre látta a háború kitörésének pillanatában. Minden bevétel azonnal jelzálogkölcsonnokkal terhelt ingatlanokba, ékszerbe, borshordókba, drága italokba, szivarba, külföldi cigarettába vándorolt. Az orfeum alatti pincékbe raktározott el mindent s hogy legyőzzen hol őriznie

egyre gyarapodó kincseit, megvásárolta az orfeummal szomszédos épületeket s azoknak a pincéit is raktárnak rendezte be. Megszerezte a konkurrens Fővárosi Orfeum épületét és még harminc bérpalotát, de mérhetetlen vagyonából és sok milliós jövedelméből egyetlen fillért sem fordított a Royal Orfeum tatarozására, pedig már akkor, a világháború utolsó évében figyelmeztették, hogy elkerülhetetlen az épület külső és belső renoválása. „Igy is jó a közönségnek” — legyin-

telt s kettészakította az előjáróság végzését, mely kötelezte néhány ezer korona befektetés igénylő egészség és tisztaságügyi átalakításra. Roppant gazdagsága olyan kivételes helyzetet biztosított számára, hogy nem kellett számolnia a hatóságok beavatkozásával...

3 A Tanácsköztársaság kikiáltása előtt Bécsbe utazott s onnan nem is került haza, ott halt meg hirtelen. Sokmillió dolláros vagyonát távoli rokonok örökölték, akik siettek bérbe adni az orfeumot. A bérletnek nem állott érdekükben, de hajlandóságuk sem volt a rozzant épület helyreállítására, mely az államosítás idején már kívül-belül roskadozott.

Ha főkéz-tulajdonos kezére jut, habozás nélkül lebontotta volna a kivénhedt színház-épületet, hogy garaszt, vagy más korszerű, jövedelmező vállalkozást létesítsen a helyén, mint ahogyan Bécsben hasonlóképpen hasznosították a Theater an der Wien épületét, vagy nálunk a régi Király Színházat. Csak az új, szocialista államvezetés kész mellőzni a hasznosság elvét, ha annak érvényesítése a nép kulturális igényét szolgáló intézmény sorsát veszélyezteti. Ezért nem került sor a körúti házak közé ékelt régi színház-

épület eltüntetésére, s született meg a kormány határozata, hogy Magyarország legmodernebb, tökéletes berendezésű színházát kell felépíteni a már rég lebontásra ítélt orfeum telkén.

4 Az átalakítás munkája négy év előtt indult meg 5 600 000 forint költségelőiránnyal. A színházépület Hársfa utcai részéből kitélepítették a lakókat, modern öltözőket, zuhanyozót, fűtőberendezést készítettek. A falak lebontása közben kiderült, hogy az egész épület használhatatlan, új színházat kell építeni a bontási anyag felhasználásával, ami lehetővé tette, hogy a főváros legkorszerűbb színházépülete emelkedjék a Lenin körúton s az építkezés költsége mégis lényegesen alacsonyabb legyen, mint a hasonló modern színház-

zaké. Tizennégy milliót irányoztak elő a tökéletes műszaki berendezéssel felszerelt új színházak terveinek megvalósítására s így az egy nézőre vetített építkezési költség csak 14 000 forintba rúgott volna, a normális 30 000 helyett.

Az építkezés terveit Kaufmann Oszkár, a világhírű magyar építőművész készítette, aki a Hamburgi Operaház ha-

vi 10 000 márkával díjazott építkezésének vezetéséről mondott le, hogy itthon 2000 forint fizetésért fektesse tapasztalatait, tudását, tehetségét az új színház tervének megvalósításába. Bár betegeskedett, 1956 szeptemberében bekövetkezett halála előtt nemcsak a tervezés munkájával készült el, de befejezték a kőművesmunka nagyobb részét is s ha az ellenforradalom miatt nem marad abba a munka, karácsonyra fel lehetett volna húzni az összes falakat, Nagy Imre nem annyira takarékosági szempontokat szem előtt tartó, mint inkább propaganda hatásra pályázó racionalis rendelkezése ellenére is, mely megszüntette az építkezési költségek folyamatos kiutalását. Holott a színpadszabályozó berendezésen kívül semmit sem kellett volna külföldről beszerezni, hogy népi demokráciánk egy kielemelkedő, modern kulturális létesítménnyel gazdagodjék. Most viszont nemcsak üres telek

tátong Budapest talán legforgalmasabb főútvonalán, hanem a már eddig befektetett milliókból épült részeket is pusztulás fenyegeti, noha az „állag” megőrzési költségeire legújabbban engedélyezett néhány százezer forintot az illetékes hatóság.

De miért kell újabb százereket befektetnünk, hogy ugyanahogyan megvédjük a pusztulástól a megkezdett építkezés „állagát”? A Fővárosi Tanács kulturális osztályán ellenőrizhető szakvélemények szerint még most sem késő kiadni a rendelkezést az építkezés folytatására. Ha a tiltó rendelkezést hatálytalanítják és folyamatosan kiutalják a költségeket, 1958 szeptemberében megnyílhat az új, korszerű színház, melynek a még hátralevő építkezési munkái csak néhány hónapig igényelnek s utána már csak a belső kiképzés marad hátra. Ha azonban nem történik sürgős intézkedés, az építkezési előirányzott tizennégy-milliós költségvetési keretét lényegesen fel kell majd emelni, mikor az illetékes hatóságok végre mégis ráébrednek, hogy nem éktelenkedhet üres telek éveken át a főváros központi útvonalán. Arra is, hogy semmiképpen sem szolgálja színházi kultúránk fejlődését az a bürokratikus huza-vona, amely miatt évek óta eggyel kevesebb színházunk neveli, szórakoztatja a közönséget.

Lengyel István